

พิธีบวงสรวงเจ้าหลวงเวียงแก่น

อำเภอเวียงแก่น ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงราย ในอดีตเคยเป็นเมืองเวียงแก่น ซึ่งมีอายุประมาณ 700 ปีเศษ ตรงกับสมัยกรุงสุโขทัยและเมืองเชียงใหม่ เมืองเวียงแก่นเคยมีเจ้าหลวงเวียงแก่นเป็นเจ้าผู้ปกครองเมืององค์สุดท้าย ภายหลังเกิดการสู้รบกับพญามังรายบริเวณที่ราบทางทิศตะวันตกของเมือง ทำให้เจ้าหลวงเวียงแก่นสิ้นพระชนม์ในสนามรบ ส่งผลให้เมืองเวียงแก่นถูกทิ้งร้างอยู่เป็นเวลานาน และในปัจจุบันเมืองเวียงแก่น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เมืองโบราณดงเวียงแก่น ได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรให้เป็นแหล่งโบราณสถานสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

หอเจ้าหลวงเวียงแก่น

เพื่อเป็นการรำลึกถึงเจ้าหลวงเวียงแก่น ผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แถบลุ่มแม่น้ำงาวจึงได้จัดพิธีบวงสรวงเจ้าหลวงเวียงแก่นขึ้น ในช่วงวันขึ้น 3-4 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ปางแปด” โดยจะประกอบพิธีบริเวณหอเจ้าหลวงเวียงแก่น ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านม่วงยายใต้ ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น ผู้เฒ่าผู้แกในตำบลม่วงยาย เล่าว่า

“...ในสมัยอดีตการเลี้ยงเจ้าหลวงเวียงแก่นจะมีเฉพาะกลุ่มตระกูลของเจ้าหลวงเวียงแก่นเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นคนภายในหมู่บ้านยายใต้ บ้านยายเหนือ บ้านหลู้ บ้านม่วง บ้านหลายงาว บ้านทุ่งทราย และบ้านทุ่งคำ ปัจจุบันทางหน่วยงานต่างๆ ของอำเภอเวียงแก่นได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ และส่งเสริมให้พิธีกรรมดังกล่าวเป็นประเพณีพิธีกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของอำเภอเวียงแก่น...”

การจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม

การประกอบพิธีบวงสรวงเจ้าหลวงเวียงแก่น กำหนดไว้ 2 วัน คือ วันขึ้น 3 ค่ำ และวันขึ้น 4 ค่ำ ของเดือน 8 เหนือ หรือในราวเดือนมิถุนายน เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในพิธีจะต้องเป็นหมูหรือควายตัวผู้สีดำเท่านั้น ซึ่งจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน โดยใช้หมูเป็นเครื่องประกอบพิธี 2 ปี หลังจากนั้นจะเปลี่ยนมาใช้ควาย 1 ปี การเตรียมสิ่งของ หรือเครื่องประกอบพิธีกรรมต่างๆ จะเป็นหน้าที่ของพ่อเข้าจำ ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธี และบรรดาผู้เฒ่าผู้แก่ รวมไปถึงกลุ่มสะล้อซอซึงพื้นบ้านที่ถือว่ามียศบพาทสำคัญอย่างยิ่งในพิธีกรรมดังกล่าว

วันแรกของการทำพิธีกรรม คือในช่วงเวลาตอนบ่ายของวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 8 เรียกว่า “วันปาดหมาก” ผู้เฒ่าผู้แก่จะถือว่าวันดังกล่าวเป็น “วันกำ” ซึ่งตามประเพณีพิธีกรรมจะกำหนดไว้ 2 วัน คือ วันขึ้น 3 ค่ำ และ 4 ค่ำ เดือน 8 ข้อปฏิบัติในวันกำนั้นจะห้ามไม่ให้ชาวบ้านออกไปทำงาน หรือเดินทางไปไหนมาไหน จนกว่าจะผ่านพ้นวันขึ้น 4 ค่ำ โดยบรรดาผู้เฒ่าผู้แก่จะมาช่วยกันจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีต่างๆ ได้แก่ กรวยดอกไม้ ฐูปเทียน กรวยใบพลู หญ้าช้าง หญ้าม้า ผ้าขาว ผ้าแดง หมาก และเหล้าขาว

การจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม

รุ่งเช้าของวันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 8 หรือที่เรียกกันว่า “วันปางหลวง” ชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีจะนำดอกไม้ และเทียนมาถวายรวมกันที่หอเจ้าหลวงเวียงแก่น จากนั้น พ่อเข้าจ้ำจะนำหมุมาบอกกล่าวเช่นไหว้เจ้าหลวงเวียงแก่น ก่อนจะให้คนนำไปเผาเพื่อทำอาหารมาถวายในภายหลัง

บรรยากาศในพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าหลวงเวียงแก่นค่อนข้างครึกครื้น และเนืองแน่นไปด้วยผู้คน มีการบรรเลงดนตรีสะล้อซอซึง ขณะที่บรรดาช่างซอพื้นเมืองในหมู่บ้านจะพากันขับขานอัญเชิญเจ้าหลวงเวียงแก่นให้มาประทับยังที่นี้ หรือร่างทรงของเจ้าหลวง สลับกับการตีฆ้องและกลองตลอดช่วงประกอบพิธีกรรม ส่วนช่างปีจะเป็นผู้ทำหน้าที่เชื้อเชิญเจ้าหลวงเวียงแก่น และเจ้าองค์อื่นๆ ให้ลงมาประทับอยู่ทุกช่วงขณะ อาทิ เจ้าคำเหลือง เจ้าเวียงดิ่ง เจ้าฟ้าแสนศึก เป็นต้น

การประกอบพิธีกรรม

เมื่อลงมาประทับแล้ว พ่อเข้าจ้ำจะทำการผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายให้กับเจ้าหลวงแต่ละองค์ ชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีจะเตรียมด้ายสายสิญจน์ และน้ำดื่มไว้ เพื่อให้เจ้าหลวงเวียงแก่น ร่ายมนต์คาถาปิดเปาเคราะห์ภัย ก่อนจะนำไปให้ลูกหลานและคนภายในครอบครัวดื่มกินเพื่อความเป็นสิริมงคล แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ชาวบ้านจะพากันซักถามเกี่ยวกับอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในครอบครัว เพื่อหาทางเยียวยารักษาตามความเชื่อต่อไป

จากนั้น พ่อเข้าจ้ำจะนำอาหาร และเครื่องเช่นไหว้ที่จัดเตรียมไว้ไปถวายให้กับเจ้าหลวงเวียงแก่น ได้แก่ ลาบ แกงอ่อม ส้า (ไม่ใช่เลือดแต่ใส่มะเขือแทน) เนื้อย่าง และ เครื่องในต้มที่ตัดเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำมาร้อยด้วยไม้ไผ่ เรียกว่า “จิ้นหิ้ว” พร้อมทั้งหัวหมูต้ม หาง และขาทั้ง 4 ขา เมื่อเสร็จพิธีจะทำการยิงปืน จำนวน 16 นัด เป็นสัญญาณบอกกล่าวผู้ที่เข้าร่วมพิธีให้สามารถรับประทานอาหารได้ หลังจากนั้นจะทำพิธีสู่ขวัญให้กับ “ที่นั่ง” หรือร่างทรง เพื่อเรียกขวัญ และทำพิธีผูกข้อมือถือเป็นเสร็จพิธี

ผู้เฒ่าผู้แก่ในตำบลม่วงยาย ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “...หลังเสร็จพิธีเลี้ยงเจ้าหลวงเวียงแก่นแล้ว ในวันขึ้น 5 ค่ำ เดือน 8 บรรดากลุ่มเครือญาติหรือผู้ที่สืบสกุลเชื้อสายมาจากเจ้าเวียงดิงจะมาร่วมกันทำพิธีบวงสรวงเช่น ไร่ ๓ หอเจ้าเวียงดิงในหมู่บ้านม่วงยายได้ จากนั้นวันขึ้น 6 ค่ำ ชาวไทลื้อบ้านปอกกลางจะประกอบพิธีปางแปดหรือเลี้ยงเจ้าเวียงดิง ตามประเพณีความเชื่อของบรรพบุรุษอีกครั้งหนึ่ง...”

การประกอบพิธีกรรม

พิธีบวงสรวงเจ้าหลวงเวียงแก่น ถือเป็นประเพณีพิธีกรรมสำคัญของผู้คนในอำเภอเวียงแก่น ซึ่งแต่เดิมเป็นพิธีกรรมที่เรียบง่าย และปฏิบัติสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น แต่ในปัจจุบันพิธีกรรมดังกล่าว ได้กลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในพื้นที่ การปฏิบัติในพิธีกรรมอาจปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม แต่โดยภาพรวมแล้วถือได้ว่า การบวงสรวงเจ้าหลวงเวียงแก่นเป็นการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูและการเคารพนับถือบรรพบุรุษ ผู้ปกครองเมืองเวียงแก่นแห่งนี้มาช้านาน